

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1236934/5

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה תם – אב"ד, הרב מנחם האגר, הרב גדעון שריון

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד גלעד בניאל וטו"ר ציון מנחם)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד הילה גלבווע ועו"ד שירה דרורי-סאלם ועו"ד אבנר סאלם)

הנדון: חיוב אב בדמי ילדים מדור כשיש לאם דירה משלה

החלטה

בפנינו בקשה לפסיקת מדור בהתאם לפס"ד ביה"ד הגדול מתאריך ט' בסיון תשפ"א.

העובדות

בהחלטתנו מיום י"ז באדר תשפ"א נאמר:

"תשלום משכנתא כמדור: בקשת האשה היא להורות לביה"ד כי גם אם היא תקנה את חלק האיש בדירה יורה ביה"ד לאיש לשלם לה את המשכנתא הואיל והוא חייב במדור הילדים. ומביאה אסמכתאות משפטיות לדבריה. ביה"ד מבהיר כי בבתי הדין הרבניים הגישה המקובלת היא שמשכנתא היא רכיב הוני, ואינה בכלל מזונות ומדור. זאת משום שמדובר בהלוואה שנלקחה לצורך קניית נכס השייך לאחד הצדדים, ואין זה מן הדין שהאב ישלם מדור על נכס שהוא בבעלות האשה. האב חייב עבור הוצאות של האשה לילדים, תשלום המשכנתא אינו נחשב להוצאה אלא להשקעה הוא כעין חיסכון אשר בתמורה לתשלומים מוקנית לה בעלות על הדירה והאב אינו מחויב לסבסד לאשה את קניית הדירה. ובעיקר יש לציין כי חיוב האב למזונות הילדים הוא מדין צדקה, במקרה דנן הכנסות האשה אינן פחותות משל הבעל ואולי אף יותר, האשה אף היא חייבת במזונות הילדים מדין הקרוב קרוב קודם, ולכן יש לקחת בחשבון בחיוב האב במדור הילדים את הכנסות האשה. ועיין פסק דין פ"ת תיק מס' 1097392/6. לפיכך אין לחייב את האיש לשאת במשכנתא ככל והאשה תקנה את הדירה."

ביה"ד הגדול בהחלטתו מיום ט' בסיון תשפ"א קיבל את הערעור בנימוקים דלהלן:

"...חלק זה של הערעור מתקבל ויש לקצוב דמי מדור, בכל מקרה, וכמקובל. החיוב בדמי מדור מוטל על האב (לפחות בחלקו בקטינים מעל גיל 6), ואין הברדל אם מדורם של הקטינים מתבצע על ידי דירה שכורה של גורם שלישי או על ידי מגורים בדירתה של האשה, ויש לשער כמה היו עולים דמי השכירות בדירתה, אילו העמידה אותה להשכרה והאב יחויב בתשלום חלקו היחסי."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהמשך לנימוקים האמורים פסק ביה"ד הגדול באותה החלטה:

"בית הדין האזורי יחייב את האב המשיב בתשלום דמי מדור מהרגע שבו האישה תעזוב את הדירה המשותפת, או שתרכוש את חלקו של המשיב בדירה, ב-40% מדמי שכירות מלאים של דירה בגודל ובאזור המגורים הנוכחי של האישה עם הקטינים. הברור העובדתי לעניין זה ייעשה על ידי בית הדין האזורי בדרך שתיראה לו, ולפי שיקול דעתו."

עתה הוגשה בקשת האשה לפסיקת דמי מדור בהתאם להחלטת ביה"ד הגדול.

לאחר העיון, ביה"ד מחליט להעביר את התיק לבית הגדול בהתאם לסעיף 5 (ד) לכללי אתיקה לדיינים (תשס"ח-2008) שם נכתב:

"...סבר דין כי קיימת לפניו מניעה הלכתית לפעול בהתאם להוראה כאמור של ביה"ד הגדול, יכתוב את נימוקיו לכך ויעביר את התיק נושא העניין לבית הדין הגדול כדי שיחליט בדבר המשך הטיפול בתיק."

ביה"ד סבור כי לפניו מניעה הלכתית גמורה לפעול בהתאם להוראת ביה"ד הגדול האמורה, מהנימוקים הבאים:

בתחילה יש להקדים הנחת יסוד, והיא, כי חיוב האב במדור ילדיו הינו מדין צדקה, ולכן רק אם אין לילדים מדור, על האב לשלם בעבורם את הוצאות המדור. אולם, אם יש להם מדור, אין על האב כל חיוב לשלם להם הוצאות מדור.

במקרה שהאשה שוכרת דירה בשבילה ובשביל הילדים, חיוב האב אינו רק לשלם את הוצאות המדור לאישה אלא האב נעשה שותף עמה בשכירות הדירה עבור הילדים. שכירות הדירה הינה שכירות של שני שותפין, כדי לדור בדירה אחת. מלבד האם הגרה בדירה, ישנו שותף נוסף והוא האב, השוכר חלק מהדירה עבור הילדים מאחר שהוא חייב במדורם. לפיכך, גם אם האם היא זאת שדואגת לתשלום הכולל של שכירות הדירה, הרי עשתה זאת בשליחות האב שהוא השותף השני, ומשכך, על האב להעביר לה את החלק מדמי השכירות שהיא שילמה בעבורו.

אולם, אם לאישה דירה משלה והילדים דרים עמה בדירתה ואין לאשה הוצאות על דמי שכירות המדור, אין מקום לדון בחיוב האב בתשלום לאשה על מדור הילדים אלא מדין נהנה. כלומר, מאחר שחובת האב לדאוג לילדיו למדור ראוי גם אם זה כרוך בהוצאת ממון, הרי העובדה שהילדים דרים בבית אימם גורמת שהאב נהנה מהדירה הנאה שיש לה ערך ממוני, שהרי אלמלא דירת האם היה עליו לשכור דירה בעבור הילדים, וההגדרה ההלכתית למציאות זו היא שהאב הוא גברא דעביד למיגר'.

במקרה שלפנינו, אמנם האב 'נהנה' משימוש הילדים בדירת האם, אולם, על פניו, האם 'לא חסרה' כלומר, אין לאם הפסד הנובע משימוש הילדים בדירה. גם אם האם לקחה משכנתא וקנתה את הדירה לצורך שימוש הילדים, הרי שלא הוציאה 'הוצאות' בעבורם. תשלומי הקניה אינם 'הוצאות', תמורתם היא קיבלה נכס, וממילא לא הפסידה ממון.

מלבד זאת, סביר להניח כי גם אם הילדים לא היו במשמורתה הייתה קונה דירה זו גם כדי לארח אותם לפרקים, ובנוסף, לילדים מספיקה גם דירה קטנה יותר.

כלל ידוע הוא בהלכה "זה נהנה וזה לא חסר פטור". כלומר, אין 'נהנה' חייב בתשלום אלא אם כן ההנאה גרמה לחסרון ממון אצל המהנה. כך נפסק בשו"ע חו"מ סימן ס"ג סעיף ו ומקורו מהגמ' בבא קמא דף כ"א ע"א ורמב"ם הלכות גזילה ואבידה פ"ג הלכה ט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טעם הדין הוא משום שכופין על מידת סדום. כן כתב רש"י ב"ב דף י"ב ע"ב: "על מדת סדום, זה נהנה וזה לא חסר". וכ"כ התוספות שם. וכ"כ רש"י בעירובין מ"ט א' ובכתובות ק"ג א', הרמב"ן במלחמות ה' בב"מ דף לה ב', ר"י מלוניל כתובות ס"א ב', ר"ן על הרי"ף שם ועוד רבים מהראשונים. ועיין בר"ע מברטנורא בפירושו למסכת אבות פ"ה. ועיין במנחת פתים סימן קע"ד שכתב שמדברי הסמ"ע שם משמע שכופין על מידת סדום מן התורה.

הערה: ראוי לציין, כי קיימות פסיקות של בתי משפט מסוימים כי על האב לשלם לאם על מדור הילדים גם אם לאשה דירה על שמה. הם מנמקים זאת מאותה סיבה של 'כופין על מידת סדום' באופן ש'זה נהנה וזה לא חסר'. לדעתם, הרי אם לא היה לאם דירה, היה מוטל על האב להוציא ממון עבור מדור הילדים, אם כן במקרה שיש לה דירה, זוהי מידת סדום, לדעתם, למנוע בעדה השתמשות בכסף האב למדור לקניית דירה.

קביעת חכמינו ז"ל שונה. מידת סדום בדברי חז"ל היא להוציא ממון מאדם שאינו חייב אותו על פי דין. מידת סדום היא "שלי שלי שלך שלך" (אבות ה' י'), כלומר, לא לתת מאומה לאחר אלא בתשלום. על כך כופין. אי תשלום עבור הנאה או שימוש שעל פי דין אינם שווים ממון, אינו מידת סדום. ע"כ ההערה.

אמנם ישנם מקרים שעליהם נפסק בשו"ע שעל הנהנה לשלם למרות שלא חסר למהנה. אולם לכל מקרה קיימת סיבה מיוחדת לחיוב התשלום. למשל, דין משתרשי, או עושה סחורה בפרתו של חברו, דהיינו, שהריווח של הנהנה אינו רק בכך שבגלל שימושו בממון חברו, הוא פטור מלהוציא הוצאות מסוימות, אלא שאף מרוויח ממש בעקבות שימושו בממון חברו. או סוגיית מקיף וניקף שאם גדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל, למרות שזה נהנה וזה לא חסר הוא וכקושיית התוס' שם. ועוד סוגיות נוספות. אך בלי להיכנס להגדרת ההבדלים בין הסוגיות השונות, על הנדון שלפנינו מפורש הדין בשו"ע סימן שס"ג הנ"ל שבגברא דעביד למיגר וחצר דלא קיימא לאגרא אינו צריך להעלות שכר.

אולם יש לדון האם לחייב את האב בתשלום על השכירות, והוא מהטעם ששימוש הילדים בדירה גורם חיסור ממון לאם לכל הפחות כ'שחרוריתא דאשייתא' המפורש בגמ' שם [ב"ק כ' ע"ב]:

"ת"ש, רבי יהודה אומר אף זה הדר בחצר חברו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר. ש"מ זה נהנה וזה לא חסר חייב. שאני התם, משום שחרוריתא דאשייתא".

ופירש"י: "שחרוריתא דאשייתא, שמשחיר לו הכתלים הלכך חסר הוא אבל בית ישן לא". ובשו"ע שם (סימן שס"ג ז') כתב:

"יש אומרים דכשאינן החצר עומד לשכר דאמרינן דאינו צריך להעלות לו שכר, אם חסרו אפילו דבר מועט, כגון שהיה הבית חדש וזה חסרו במה שהשחירו, אף על פי שאין הפסד אותו שחרוריתא אלא מועט, ע"י מגלגלין עליו כל השכר כפי מה שנהנה. הגה, ואם כן אין דרך זה לשכור, פטור, דהא לא נהנה ויש חולקים) (ר' ירוחם נ"ב שתי הדעות)".

אך מלבד שהלכה זו נפסקה בשו"ע בשם י"א בלבד, הרי במקרה שלפנינו, האם רוצה ומבקשת שהילדים ישהו אצלה בקביעות, וגם אם יקבע שהילדים אצל האב, הרי רצונה הוא שלכל הפחות יתקיימו הסדרי ראייה בזמנים קצובים, והדעת נותנת כי האם שמחה על כך ושווה לה חיסור הדירה הנובעת משימוש רגיל ויומיומי של הילדים והוא מתקזז מול הנאת האישה בשהות הילדים אצלה, וממילא אינו מוגדר כחיסור ממון שנגרם על ידי שימוש האב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיסור ממון המחייב את הנהגה לשלם במקרה של "זה נהנה וזה לא חסר", נמדד כחיסור ממון רק אם אין מולו ריווח לאדם שממונו נחסר, ואשר הריווח עומד לכה"פ באותו שווי של החיסור. אם מול החיסור הנגרם מהשימוש בדירה, קיים ריווח לבעל הדירה, אין החיסור מהווה עילה לחייב את הנהגה.

הלכה זו נלמדת מסוגיא אחרת מסעיף קודם באותו סימן בשו"ע, והוא סעיף ד': "התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה, ולא בטלו ממלאכה אחרת, פטור, שנוח לו לאדם שלא ילמד עבדו דרכי הבטלה". ומקורו ברמב"ם הלכות גזילה ואבידה פרק ג' הלכה ז': "התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה ולא בטלו ממלאכה אחרת פטור שנוח לו לאדם שלא יבטל עבדו".

מקור ההלכה מתוך דברי הגמ' ב"ק (צ"ז א):

"...אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב, התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור... כי הא דשלח ליה רבי אבא למרי בר מר, בעי מיניה מרב הונא: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך להעלות לו שכר? ושלחו ליה: אינו צריך להעלות לו שכר. הכי השתא, בשלמא התם, בין למ"ד ביתא מיתבא יתיב ניחא ליה, בין למ"ד ושאייה יוכת שער, ניחא ליה, אלא הכא מי ניחא ליה דנכחוש עבדיה? אמרי: ה"נ ניחא ליה, דלא ליסתר עבדיה."

ובגמ' שם (כ"א ע"א):

"אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב, הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, אין צריך להעלות לו שכר, משום שנאמר, ושאייה יוכת שער. אמר מר בר רב אשי, לדידי חזי ליה, ומנגח כי תורא. רב יוסף אמר, ביתא מיתבא יתיב. מאי בינייהו, איכא בינייהו, דקא משתמש ביה בציבי ותיבנא."

מסוגיות אלו עולה כי כדי לפטור 'נהנה' מממון חבירו לא מספיק שבעל הממון 'לא חסר' אלא צריך גם שבעל הממון 'נהנה' מהשימוש של הנהנה. בבית, משום 'ושאייה יוכת שער' כלומר, שבעקבות המגורים של הנהנה מסתלקים שדים מהבית, או משום 'ביתא מיתבא יתיב' כלומר, בית מיושב מתוחזק יותר מבית שומם. בשימוש בעבדו של חבירו, הנאת בעל העבד היא, מכך שהעבד לא ילמד את דרכי הבטלה כפירוש רש"י על דברי הגמ' 'דלא ליסתר עבדיה'.

אך לפנינו שתי סוגיות סותרות, שבדין המקורי של 'זה נהנה וזה לא חסר' התנאי היחיד לפטור את ה'נהנה' הוא שבעל הבית 'לא חסר' בעקבות שימוש הנהנה. ואילו בסוגיות הללו מבואר כי כדי לפטור את ה'נהנה' לא מספיק שמהנה 'לא חסר' אלא צריך גם שתיגרם לו הנאה כלשהי בעקבות שימוש ה'נהנה'.

הרא"ש שם בסימן ו כתב:

"אמר רב סחורה אמר רב הונא הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר שנאמר ושאייה יוכת שער. מייתי מהך קרא אסמכתא וסעד לדבריו לא מיבעיא שהוא פטור משום דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר אלא אפילו טובה נמי עושה עמו שמנע ביתו מליסתר."

הרא"ש פוסק כפשוטה של סוגיא שאם 'זה נהנה וזה לא חסר' פטור ה'נהנה'. לדעת הרא"ש ה'נהנה' פטור מתשלום על שימוש בנכס של אחר, גם אם האחר ה'מהנה' רק 'לא חסר' בעקבות שימוש של ה'נהנה' בנכסיו, ולמרות שלא נהנה כל הנאה משימוש ה'נהנה' בנכסיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרא"ש מפרש את הנאמר בסוגיות הנוספות כי ה'נהנה' גרם טובה לבעל הבית בשימוש בנכסיו לא כתנאי הלכתי לפטור את הנהנה אלא כתוספת לעיקר ההלכה, וכלשונו: "מיייתי מהך קרא אסמכתא וסעד לדבריו לא מיבעיא שהוא פטור משום דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר אלא אפילו טובה נמי עושה עמו שמנע ביתו מליסתר".

אולם הרשב"א חולק, וזה לשונו:

"אני תמיה דמשמע הכא דדוקא משום דבעל החצר נהנה במקצת כרב הונא או כרב יוסף הא לאו הכי לא אמרינן זה נהנה וזה לא חסר פטור, וכולה שמעתין משמע דכל שאינו חסר וזה נהנה פטור כההיא דהמקיף את חברו וכההיא דנטל אבן או קורה דהוה דייקנין מינה לעלמא דהדר בחצר חברו שלא מדעתו חייב הא למ"ד פטור אף זה הי' פטור, ור' יוחנן נמי לא אשגח ביה בר' אבהו דאמרה משמיה דשמואל ואמרינן טעמא משום דהקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת הוה הא דהדיוט דכותה אף על פי שנהנה בשוה פרוטה פטור אף על גב דבעל אבן וקורה לא מתהנו בכלום ע"כ".

ותירץ הרשב"א:

"ושמא נאמר כי על כל פנים יש הפסד קצת בבתיים מחמת דריסת רגל הדיורין אלא שהריוח שמצילין אותה משאיה עולה כנגד הפסד זה, וממנה שאם היו כבר אנשי ביתו או אנשים אחרים דרים בה מחמת בעל הדירה ובא אחר ודר בה מעלה לו שכר, והיינו דקאמר איכא בינייהו דקא משתמש ביה בתיבני ובציבי".

כלומר, אם המהנה 'לא חסר' בלבד, פטור ה'נהנה', ואם הוא 'חסר' אפילו חסרון מועט, חייב. אבל אם לעומת אותו חסרון מועט יש לו למהנה הנאה כלשהי משימוש ה'נהנה', ואותה הנאה עומדת ביחס הערך של החיסרון, פטור הנהנה.

וכן כתב בנימוקי יוסף (דף ט ע"א):

"בחצר חברו. דלא קיימא לאגרא מיירי ולפיכך אינו חייב להעלות לו שכר דכיון דלא עביד ביה שום הפסד אלא שנהנה בדירתו מאי איכפת ליה לבעל החצר האי זה נהנה וזה אינו חסר הוא ואי משום דמשחיר כותלי הבית בתשמישו כנגד אותו ההפסד המועט עביד ביה תועלת שדר בה שהישוב מועיל לבית כדמפרש ואזיל".

הרמב"ם והשו"ע הנ"ל פוסקים מחד כסוגיא אחת, וכמובא לעיל משו"ע סעיף ד: "התוקף עבדו של חברו ועשה בו מלאכה, ולא בטלו ממלאכה אחרת, פטור, שנוח לו לאדם שלא ילמד עבדו דרכי הבטלה", ומאידך בסעיף ז כתב השו"ע בסתמא שזה נהנה וזה לא חסר פטור, וכ"כ הרמב"ם שם.

על שאלה זו עמד הלחם משנה שם, זה לשונו:

"הדר בחצר חברו וכו' שזה נהנה וזה אינו חסר. וא"ת והא בגמרא פירש טעמא משום ושאיה יוכת שער או משום ביתא מתבא יתבא משמע דלא סגי הך טעמא דזה נהנה וזה אינו חסר. וי"ל דנמוקי יוסף ז"ל פירש בגמרא דהא דצרכינן להך טעמא אף על גב דזה נהנה וזה אינו חסר פטור משום דהא איכא חסר דאיכא שחרות הכותלים וכנגד זה התועלת צריך תועלת אחר כנגדו והוא דשאיה יוכת שער כו' וחזר הדבר לזה נהנה וזה אינו חסר.

אך קשה דא"כ איך כתב ה"ה ז"ל בשם המפרשים שאם חסר הבית בכל שהוא כגון שהיה חדש והשחיר הכותלים כו' שמגלגלין עליו את הכל כנגד שחרות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכותלים הוי הך הנאה דשאייה יוכת שער. ותו קשיא דהא בגמרא הקשו למ"ד פטור מהא דר' יהודה דאמר אף זה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר ותירצו שאני התם משום שחרוריתא דאשותא כלומר דהתם איירי בבית חדש אבל הכא בבית ישן דליכא שחרות הכותלים פטור. ולפי מ"ש הרב נמוקי יוסף אין כאן תירוץ דהנאה דשאייה יוכת שער וכו' או ביתא מתבא יתיב מהני כנגד זה.

וי"ל דכשהוא בית חדש התם איכא הפסד טובא ולא מהני טעמא דשאייה ודביתא מתבא כו' כנגד ההפסד של שחרות הכותלים. ובהכי מיירי הא דר' יהודה וכן הא דכתבו המפרשים כגון שהיה חדש והשחיר הכותלים אבל כשהוא בית ישן אף על גב דאיכא שחרות כותלים מעט מהני כנגד זה טעמא של שאייה וחזר הדבר לזה נהנה וזה אינו חסר.

וכדבריו כתב הפרישה שם (חו"מ סימן שסג):

"ואם אין החצר עומד להשכיר כו' כיון שלא חסרו כו'. אבל גבי תוקף עבדו של חבירו שלא בשעת מלאכה אי לאו טעמא דלא ילמוד עבדו דרכי הבטלה לא היה פטור מפני כך דיכול לומר לא נחא לי דליעבד עבדי בחנם ולא דמי לבית שהנהו זה לבית דאמרי אינשי ביתא מיתבא יתיב או שאייה יוכת שער וכדאיתא שם בגמרא בהדיא פרק הגוזל דף צ"ז הני טעמא בעבד ובבית עיין שם."

וכ"ה בנתיבות המשפט שם (ביאורים ט):

"ואם לא היה לו רשות להשכיר... ויש לספק בנתן השוכר רשות לאחד שידור בו בחנם עם השוכר ביחד אי צריך האי אחר לשלם להמשכיר, אי נימא כיון שמשכיר לא היה יכול להשכירו לאחר כיון שכבר הוא מושכר להשוכר והוי כחצר דלא קיימא לאגרא דפטור הדר בו. ונראה דחייב לשלם, דהא ודאי דאיכא קילקול במה שדריין בבית, והפטור במה דלא קיימא לאגרא משום דביתא מיתבא יתיב, וכאן כיון שדריין בו בבית דליכא משום ושאייה יוכת שער ממילא חייב לשלם, דהא ודאי דאיכא קילקול קצת דהא מה"ט אסור להשכיר למי שבני ביתו מרובין [סימן שט"ז סעיף א'] רק דהשכח דשאייה יוכת שער עדיף מהקילקול, [והכא] דלא שייך זה, חייב לשלם כל הנאה בדין זה. וטעם, דהוי זה נהנה וזה חסר מעט דחייב לשלם כל מה שנהנה."

המסקנה העולה היא כי חיסור ממון המחייב את הנהנה לשלם במקרה של "זה נהנה וזה לא חסר", נמדד כחיסור ממון רק אם אין מולו ריווח לאדם שממונו נחסר, ואשר הריווח עומד לכה"פ באותו שווי של החיסור. אם מול החיסור הנגרם מהשימוש בדירה, קיים ריווח לבעל הדירה, אין החיסור מהווה עילה לחייב את הנהנה.

כאמור, במקרה שלפנינו, האם רוצה ומבקשת שהילדים ישהו אצלה בקביעות, וגם אם יקבע שהילדים אצל האב, הרי רצונה הוא שלכל הפחות יתקיימו הסדרי ראייה בזמנים קצובים, והדעת נותנת כי האם שמחה על כך ושווה לה חיסור הדירה הנובעת משימוש רגיל ויומיומי של הילדים והוא מתקזז מול הנאת האישה בשהות הילדים אצלה, וממילא אינו מוגדר כחיסור ממון שנגרם על ידי שימוש האב.

עדיין נותר לנו לדון האם עלינו לחייב את האב בתשלום לאם מאחר שכל הדין שכופין על מידת סדום וכאשר 'זה נהנה וזה לא חסר' פטור, מדובר רק אם נהנה לשעבר, אולם נפסקה הלכה שביד בעל הבית למחות ביד כל אחד שלא ידור בביתו, ואם ידור למרות מחאת בעה"ב יהיה חייב לשלם. ועל כן כל הפטור אינו אלא למפרע שאם דר שלא מדעתו פטור, אבל אם דר לאחר שבעה"ב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מיחה הרי הוא חייב. וא"כ לכאורה במקרה שלפנינו שהאם מודיעה מלכתחילה שאינה מוותרת על התשלום, אולי יתחייב האב לשלם.

ונראה, כי רק היכן שבעל הבית אומר לאדם 'צא' ואינו מרשהו לדור בביתו, בזה אנו אומרים שאם דר למרות מחאת בעה"ב, עליו לשלם לו דמי שכירות הדירה מאחר שזכות האדם למחות ולסרב להכניס אדם לביתו. אבל אם בעל הבית אינו אומר 'צא' אלא הוא אומר 'תגור אבל תשלם', אם הגדרת המגורים היא ש"זה נהנה וזה לא חסר" הרי הוא פטור.

כל הדין של 'כופין על מידת סדום' מדובר בשכבר דר ולא החסיר מאומה לבעה"ב, שלמרות שדר שם שלא מדעת בעה"ב, אין לנו סיבה לומר שעצם הדיור שלא בהסכמה הוא 'חֶסֶר' כלשהו לבעה"ב, כי מדרכם של בני אדם שלא להקפיד על דיור אנשים ברשותם אלא שרצונם להרוויח על כך. אולם, אם האדם מוחה ואומר במפורש 'צא' ואינו מתנה זאת בסיבת אי תשלום, על כך אין משום 'כופין על מידת סדום', וזוהי זכותו של אדם לסרב שלא יגורו זרים בביתו. ובזה נפסקה הלכה שאם אמר לו 'צא' ולא יצא עליו לשלם. ומכאן, שאם אינו אומר 'צא' והוא מסכים שידור בביתו אלא שהוא מתנה זאת בתשלום, וכמו במקרה שעליו אנו דנים, שהרי האם רוצה שהילדים יגורו עמה וכנ"ל, א"כ פטור האב מתשלום כמו כל 'זה נהנה וזה לא חסר' שהוא פטור.

הבדל זה נלמד, לכאורה, מלשון הראשונים וכל הפוסקים שדנו בעניין זה.

השו"ע סימן שס"ג סעיף ו' כתב:

"הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, שאמר לו, צא, ולא יצא, חייב ליתן לו כל שכרו. ואם לא אמר לו צא, אם אותה חצר אינה עשויה לשכר, אינו צריך להעלות לו שכר."

לשון השו"ע היא לשון הטור שכתב שם:

"אבל אם אמר לו צא ולא יצא ודאי חייב ליתן לו כל שכרו."

ברור שהלכה זו נאמרה רק ב'אמר לו צא' ומיחה בו שלא ידור בביתו, ולא מדובר באמר לו 'דור ותשלם'.

וכן הוא במקור הדין בתוספות (בבא בתרא י"ב ב' בד"ה כגון) שכתבו:

"ועוד הא דכופין על מדת סדום בזה נהנה וזה לא חסר היינו בשכבר דר בחצר חבירו שאינו מעלה לו שכר אבל הא פשיטא שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו."

ובתוספות בבא קמא (כ' ע"ב) ד"ה הא איתהנית:

"הא איתהנית, אפילו למ"ד בפ"ק דב"ב (דף יב:) כופין אותו על מדת סדום ויהבינן ליה אחד מצרא שאני הכא שהיה יכול למונעו מתחילה מלדור בביתו ולמ"ד התם מעלינן ליה כנכסי דבר מוריון משום דדמי למונע חבירו מתחילה לדור בביתו אבל הכא כבר דר."

וכן כתב רבינו ירוחם (מישרים נתיב יב ח"א דמ"ב) זה לשונו:

"וכתב ה"ר יונה כי בכל מקום שאמרנו שפטור להעלות לו שכר אם מיחה בו בעל הבית שלא ידור בו ודר בו אחר מחאתו נותן לו שכרו משלם ואפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר קמא."

וכ"כ מהרש"ל בים של שלמה (ב"ק פ"ב סימן ט"ז):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"דין הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר, ומבואר בכל גוני. ואם דר בו בע"כ על כל פנים צריך ליתן לו שכר. ואין כופין הבעל הבית להניח אדם לדור בביתו משום מידת סדום..."

גם הסמ"ע שם ס"ק יד ביאר טעם הדין שאם אמר לו צא ולא יצא חייב, זה לשונו:

"שאמר לו צא כו'. בכה"ג בכל ענין אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר צריך לשלם לו כל שכרו כיון דגילה דעתו דלא ניחא ליה ביה, ואין אומרים בכה"ג כופין על מדת סדום וכמ"ש בסמוך בהג"ה."

כלומר, שעיקר המחייב הוא משום שלא נוח לבעה"ב שידורו בביתו, ולא כתב שחייב בגלל שרצון בעה"ב בתשלום.

דבריו אלו גם הם מחודשים משום שלכאורה סברא זו סותרת את הדין המוזכר באותו סעיף בהג"ה בשם המרדכי:

"ואף על פי שהוציא את בעל הבית בעל כרחו מן הבית והוא דר בו (מרדכי פרק כיצד הרגל)."

ולכאורה אם הוציא את בעה"ב בעל כרחו ודאי שהאומדנא היא שלא ניחא ליה במגורי אותו אדם שהוציא אותו בכח מביתו שלו, ומכל מקום הוא פטור מתשלום.

ובאמת המהרש"ל בספר ים של שלמה (ב"ק פ"ב סימן ט"ז) הביין ששתי ההלכות הללו סותרות, שכתב:

"וכתב עוד [הטור], שאם אמר לו צא ולא יצא חייב בכל עניין... ולא כהגהת מהרי"ח (הג"א סימן ו' אות ב') שכתב אפילו דר בו בעל כרחו אין צריך להעלות לו שכר, כיון שזה הבית לא עביד למיגר. דהא כשמוחה בו הוי לגביה כבית דעביד למיגר. לכן דברי הטור עיקר. וכן כותבים התו' להדיא סוף פ"ק דב"ב (דף י"ב ע"ב ד"ה כגון) גבי כופין על מדת סדום כו'..."

אולם הרמ"א כתב את שתי ההלכות כאינן סותרות, וכדעה אחת. שהמחבר בתחילת הסעיף הביא את ההלכה שאם אמר לו צא ולא יצא חייב, והרמ"א הוסיף את ההלכה השניה שפטור אף אם הוציא את בעה"ב בעל כרחו מביתו והוא דר בו.

לפיכך, עולה להלכה שרק אם אמר לו 'צא' ומחה בו שלא ידור בביתו, חייב לשלם, אולם גם אם ברור לנו שאינו רוצה שידור בביתו שהרי הוציאו בעל כרחו מביתו, אם רק לא אמר לו ברורות 'צא', הרי הוא פטור מלשלם. וכל שכן שאם אמר לו 'דור רק תשלם' פטור כשזה נהנה וזה לא חסר.

ויעוין עוד בעניין זה בשו"ת ישועות מלכו חו"מ סימן כ"ב, ובספר דברי חיים (אויערבאך) חלק חו"מ דיני גניבה וגזילה סימן כ"ט. ובדברי חיים הנ"ל הוסיף ודייק מדברי המרדכי (ב"ק פרק כיצד הרגל רמז ט"ז) שכתב:

"...כך פירש ר"י דאין כופין להבא אך אם עבר ונהנה א"צ להעלות לו שכר...". משמע מדבריו דהר"י בעל התוספות סובר דאף במוחה בו והוא לא השגיח ודר בו אין צריך לשלם בדיעבד רק דלכתחילה יכול למחות שלא לדור בו, וכ"כ בדרכי משה בשם הנימוק"י שהביא הסמ"ע ס"ק ט"ז."

אמנם בשו"ת תשב"ץ חלק א סימן קע"ד [והובא בב"י שס"ג] כתב בפירושו שגם אם לא אמר 'צא' אלא אם אמר לו 'תדור בשכר' חייב, וזה לשונו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"ואחר שנתברר זה נאמר לענין הנדון שלפנינו שראובן הדר בחצר שמעון שלא השכירו לו בפירוש אלא אמר לו דור בחצרי סתם שהוא פטור, שאפילו נכנס הוא מעצמו בחצר זו בלא רשות בעל החצר, פירוש, דר בחצר חבירו שלא מדעתו, היה פטור דזה נהנה וזה לא חסר הוא, ששמעון לא חסר בשביל דירתו שכירות שהיה נוטל מאחרים שהוא היה דר בה, וזה פירוש 'דלא קימא לאגרא' והוא הלשון שכתב הרמב"ם ז"ל שאינה עשויה לשכר שנשתבשו בהבנתו גסי ההבנה.

וכשפירש שמעון בים לצרכיו אמר לזה דור בחצרי דודאי פטור, ויש לנו לומר בזה מ"ש בגמ' על זה וכי מה חסרו ומה הזיקו ואי זה שכירות היה נוטל מחצר זו שנאמר שחסר אותו בשביל הנאתו של זה וזה פשוט הוא למי שראה אור התלמוד.

ולא עוד אלא אפילו פירש בים ולא אמר לו דור בחצרי אלא מעצמו דר בו שזהו פירוש דר בחצר חבירו שלא מדעתו היה פטור כ"ש כשהוא בעצמו א"ל דור בחצרי דודאי פטור אפילו נאמר דזה נהנה וזה חסר הוא דחייב כדעת הרב בעל העטור ז"ל לפי שזה מדעתו דר בו וכ"ש שזה היה דר בו בחנם בפירוש שא"ל דור בחצרי חנם ואח"כ לא חדש לו דברים בענין הדירה ההיא אלא עמד סתם בה.

דודאי אפילו למאי דהוה מספקא לן מעיקר' בגמ' הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אם מעלה לו שכר אם לא בהא הוה פשיטא לן דאינו מעלה לו ואפילו דר בה הרבה שנים עד שיפרש ויאמר לו מכאן ולהבא תדור בשכר וזה לא ניתן ליכתב לרוב פשיטתו זהו עקר הדין בזה. ומי שירצה להשיב יבא וישיב ולא יקשה בעיני כלל כי מחמת הקושיות וההויות תרבה הדעת ורווחת שמעתתא כדאית' בפ' הפועלים (פ"ד ע"א).

אלא שהב"ח כתב שהרשב"ץ מיירי בגברא דעביד למיגר וחצר דקיימא לאגרא, וכ"כ הש"ך בס"ק י"ג שעל מה שכתב הרמ"א בשם הרשב"ץ בסעיף י': "האומר לחבירו דור בחצרי אינו צריך ליתן לו שכר", כתב הש"ך: "והיינו דוקא בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר...". וכ"כ בקצוה"ח שם ס"ק ט'.

אמנם בביאור הגר"א ס"ק ל"א חלק על הב"ח וכתב: "עיין באה"ג בשם ב"ח ודבריו צ"ע דהא כאן מיירי דלא עבידא לאגרא כמ"ש התשובה שם...". אולם גם לשיטתו, מעיון בדברי התשב"ץ נראה שכוונתו שכשאומר 'תדור עמי בשכר', באופן שלא פירש לים, כוונת בעה"ב מעתה ואילך להשכיר את הבית בכל מקרה, גם אם אותו אדם שגר בו לא ידור בו, ישכירוהו בעה"ב לאחרים, וא"כ נעשה הבית 'חצר דקיימא לאגרא'.

לסיכום, לשון הראשונים ולשון כל הפוסקים הוא כמבואר, שרק אם אמר 'צא' ולא יצא חייב לשלם, ואפילו אם נאמר כהגר"א שהרשב"ץ חולק על כך, יכול האב לומר קים לי ככל הפוסקים שלא כתבו כן וכשיטת הב"ח והש"ך שפירשו כן גם את דברי הרשב"ץ.

ובעזהשי"ת מצאתי דברים מפורשים בענין זה בשו"ת דברי חיים להגה"ק מצאנו זיע"א [ח"מ ח"א סימן ל"ט] שכתב בתוך דבריו בזה הלשון:

"ואין לומר בנידון דידן הוי כמו שמיחה בו שלא ידור בביתו שחייב [שם ריש סעיף ו'] דזה ליתא שהרי אדרבא ידע מזה ורק שרצה שיפצה אותו שפיר הוי זה נהנה וזה לא חסר."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במקרה שלפנינו, האם רוצה ומבקשת שהילדים יהיו אצלה בקביעות, ואינה אומרת בשום אופן 'צא' לילדיה, ובקשתה לכל היותר 'דור ותשלם' ועל כן נותר הדין 'זה נהנה וזה לא חסר פטור'.

בנוסף לכל האמור:

התרשמות ביה"ד מהחומר שבתיק, מהצדדים באופן אישי, ומהעובדות שעלו במהלך הדיונים, הייתה כי אין לאיש כושר השתכרות בכלל, גם לא כאברך כולל רגיל. לעומתו, האשה נמצאת בתהליך של התבססות כלכלית כפי שמפורט בפרוטוקולים ובחומר שבתיק. משכך, כל הטלת חיוב מזונות או מדור נוספים תביא את הבעל לקריסה מוחלטת. זאת בעצם הייתה הסיבה העיקרית לקביעת גובה דמי המזונות וכפי שהבין ביה"ד הגדול על נכון וכלשונו בהחלטה האמורה: "ומאחר ובית הדין האזורי לא נימק דיו מדוע חויב האב בסכום נמוך שכזה מעבר לקבלת גרסתו של האב שהכנסתו ויכולתו הכלכלית של האב היא נמוכה ביותר".

ביה"ד האזורי אכן קיבל את גרסתו כתוצאה מהתרשמות האישית, החומר והעובדות שבתיק. ואנו אכן סבורים כי חיוב גבוה ו/או נוסף של האיש תגרום לו לקריסה כלכלית מוחלטת ללא יכולת להמשיך בחיים שלו בשום פנים ואופן.

לאור דעתנו הנ"ל, עומדת לנגדנו מניעה הלכתית גמורה לפעול בהתאם להוראת ביה"ד הגדול להוציא ממון מהאב עבור מדור הילדים כשהם מתגוררים איתה בדירה.

על כן אנו מעבירים את התיק לביה"ד הגדול כהוראת כללי האתיקה הנזכרים לעיל.

בעניין הבקשה לעיקול להבטחת מזונות עתידיים

דוחים את הבקשה לעיקול להבטחת מזונות עתידיים כשהילדים מעל גיל שש.

הנימוקים:

בפד"ר ח"ב תיק 103 תשי"ז מהדיינים הגאונים הרב אליעזר גולדשמידט, הרב יצחק קולין, והרב שלום מזרחי נפסק שלא לעקל נכסים עבור הבטחת מזונות עתידיים של ילדים מעל גיל שש.

"אולם שעבוד כאמור הוא במזונות האשה, אבל מזונות הילדים שאינם מכח חיוב אישות, אין לכאורה לעכב להבטחת מזונותיהם להבא. ועיין בתוספות יום - טוב כתובות פרק ד' משנה ו', לענין מזונות ילדים, הכותב: ... אבל ודאי אינו חייב להשכיר עצמו כפועל לפרנסם, אפילו למאן דסבר דבאשה חייב היינו טעמא דמספר כתובה נלמד אנא אפלה. הרי שחיוב מזונות ילדים אינו כחיוב מזונות האשה ואינו חייב לכן להשכיר עצמו, ואם כן גם לענין עיכוב כך; ואם לעכב מכח חיוב הממון כבכל חוב, הרי תתעורר השאלה אם החיוב והשעבוד חל מתחלה, או שהוא חל בכל זמן לאותו זמן.

ויתכן שגם החולקים על הבית - יוסף וסוברים במזונות האשה שהם חלים מתחלה לכל הזמן בעתיד, זהו רק במזונות האשה, כי לדעתם עילת החיוב היא מעשה הנשואים, ועל ידי מעשה הנשואים חל החיוב לזון לכל תקופת הנשואים, לכן הרי החיוב והשעבוד קיים כבר מאז לכל משך הנשואים.

אבל במזונות ילדים עילת החיוב היא האבהות, ומכיון שחיוב המזונות הוא מכח הוויית האבהות, כל זמן שהווייה זו קיימת, זהו המחייב למזונות אותו הזמן; ולא מסתבר להגדיר שלידת הילד הטילה שעבוד וחיוב על האב למשך כל תקופת החיוב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם המהרש"ם בתשובותיו ח"ג סימן רפ"ב, בנדון עכוב להבטחת מזונות אשה וילדה, כותב: ... ונראה פשוט... אם רוצה האשה להבטיח דמי מזונותיה, וכן אם יש לו בנים קטנים שחייב לזונם, כפי המבואר באע"ז סימן ע"א, יש ביד בין-דין לעכב שלא יבזבו נכסיו כיון שלא יהיה אחר כך בידו לגבות ממנו דמי המזונות, כמ"ש כהאי גוונא בחו"מ סימן ע"ג סעיף י'... ולכן גם בנדון דנן, אם לפי ראות עיני בית - דין רוצה לבזבו נכסיו ולילך למדינה רחוקה ולעזוב בניו הקטנים שחייב לזונם, מהראוי לעכב בידו במה דאפשר. הרי תופס המהרש"ם לפשוט, שיכולים לעכב להבטחת מזונות אשה וגם להבטחת מזונות ילדים.

אמנם במזונות ילדים בזמן שהאם נשואה לאב, והיא תובעת את מזונותיהם, והם קטני קטנים עד שש, יש לדון שגדר חיובם הוא כמזונות האשה, וכמו שכתב הר"ן בכתובות בסוף פרק אף-על-פי לענין מזונות אלו: ... ומדין מזונות אמן נגעו בה, כיון שהם נגררים אחריה אי-אפשר [עמוד 91] לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם... הרי הן כמזונותיה ומדין מזונות שלה נגעו בה.... ועיין רמב"ם הלכות אישות פרק י"ב הלכה י"ד הכותב: כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים. ועיין משנה למלך שם המדקדק בלשון הרמב"ם וכותב: ומדברי רבינו שכתב כשם שאדם חייב וכו' משמע דסבירא ליה כהר"ן דמזונות בניו מדין מזונות אמם נגעו בה, דאם לא כן למאי הלכתא אקשינהו, לימא חייב אדם לזון את בניו.

ואם-כי ההלכה היא שחייב אדם לזון בניו גם אם אמם אינה אשתו, עיין שו"ע אבע"ז סימן ע"א סעיף ד', ובחלקת מחוקק שם ס"ק א', ועיין משנה למלך שם, - אבל מסתבר שאם הם הילדים היא אשתו של האב, אז חיוב המזונות לילדים הוא משום מזונותיה כדעת הר"ן; וכחלק ממזונותיה יש לחיוב מזונות הילדים כל הגדרים של מזונות האשה.

אבל מזונות הילדים אחרי הגרושין הרי אין להם כל זיקה למזונות האשה, ולפי הפשטות אין לחיוב מזונות אלו גדר מזונות אשה.

אולם בתוספת יום-טוב שם שאף שדעתו היא שאין האב חייב להשכיר עצמו במזונות ילדים, בכל זאת לענין הלכה אחרת דעתו היא - שדין מזונות האשה יש להם, ובדונו בהלכה שעד שש חייב האב גם אם אינו אמיד, הוא כותב: ואם תאמר: ואם אינו אמיד מה מוציאים ממנו; ויש לומר: כמו בחיוב האשה דאפילו אי לית ליה אלא מזוני דחד יומא חייב למיזנה מינייהו או למיכל בהדיה במה דאכל, כמו שכתב הטור אבהע"ז סימן ע'. הרי דעת התוספות יום-טוב היא שחוב המזונות לילדים אינו דומה לכל חוב ממון, שמסדרים לבעל חוב ומשאירים לו לצרכיו ההכרחיים, אלא הוא חייב להתחלק במה שיש לו גם אם אין לו מספיק בשבילו, ויש לחיוב זה דין חיוב מזונות האשה שאין מסדרים בו כמובא לעיל מהטור בשם הרמ"ה, מפני שאינו חיוב ממון, וכמבואר.

ועיין ברא"ש כתובות דף מ"ט ע"ב, לענין מזונות עד שש, הכותב: ... ואפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם פסק רבינו מאיר דחייב לזונם, כיון דתקנת חכמים היא זכו משלהן - דומיא דמזונות האשה, מדכלל מזונות האשה דקתני ומוסיפין לה על מזונותיה בשביל הקטן, אלמא דין אחד להם.

מדייק רבינו מאיר (מרוטנבורג) בלשון הגמרא שדין מזונות הילדים יש להם דין מזונות האשה, ונפסק כך להלכה בטור אבע"ז סימן ע"א, ועיין ב"ח שם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכותב שדברי הר"ן ולשון הרמב"ם הנ"ל הם סעד והסכמה לדינו של הר"מ מרוטנבורג ז"ל. ועיין בתשובות הרשב"א חלק ב' סימן שצ"א.

ולפי הפשטות כללו של מהר"מ מרוטנבורג הוא לאו דוקא באופן שהאם היא אשתו של האב, אלא כל מזונות ילדים יש להם דין מזונות האשה.

והנראה הוא, שמכיון ובמקום שיש למזונות הילדים קשר למזונות האם דינם הוא לפי גדר מזונות האשה, משום כך תקנו את תקנת מזונות הילדים בכללה, גם במקום שהם בנפרד, לפי גדר דין מזונות האשה, כי תקנת מזונות הילדים אחת היא ואין להבדיל ולחלק בהלכתה.

אולם כללו של מהר"מ מרוטנבורג הוא במזונות ילדים עד שש, אבל אחרי שש אין האב חייב אלא רק אם אין להם ממה להתפרנס, אבל אם יש להם האב אינו חייב כלל; אין מבקשים ממנו באינו אמיד ואין כופין אותו באמיד, כמבואר בב"ח שם; וכן פוסק הבית - שמואל שם ס"ק ב'.

והטעם הוא, מפני שדין המזונות אחרי שש אינו מהלכה אחת עם דין מזונות עד שש, אלא אחרי שש הוא מהלכה אחרת, החיוב הוא מתקנת חכמים והכפיה באמיד היא מדין צדקה, כמבואר בגמרא כתובות מ"ט ע"ב, וברמב"ם שם ובטור ושו"ע שם. ועיין בתשובות מהר"מ מלובלין סימן ע"ט.

ועיין ברמב"ם שם המקיש מזונות ילדים למזונות האשה כנ"ל, ומקיש רק מזונות עד שש כמפורש בדבריו.

אשר לתקנת הרבנות הראשית לארץ-ישראל משנת תש"ד במזונות ילדים מאחרי שש עד חמש עשרה, לא מוזכר בה חיוב במקרה שיש לילד להתפרנס משלו, - ואין לדון על פי תקנה יותר מהמפורש בה. בהקדמתם מסבירים כבוד הרבנים הראשיים לארץ-ישראל את הצורך בתקנה, נוסף לדין צדקה, כי סכנות גדולות צפויות להם... אם פרנסתם לא תהיה מובטחת - וזה שייך רק באין לילד משלו, ולפי זה משמעותה של תקנה זו אינה מעין חיוב שלפני שש; אלא כפיה על החיוב הקיים מתקנת חכמים אחרי שש.

יוצא שדין מזונות הילדים אחרי שש אינו בכל אופן כדין מזונות האשה, ואם כן מסתבר שגם לענין עיכוב כך, שאין לעכב להבטחת פרעונם להבא, וכמבואר.

וכ"כ בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ה עמוד 304:

"והדברים צריכים ביאור, כי התינוח בכל חוב בעלמא, הרי החיוב חל בשעת ההתחייבות, והנכסים משתעבדים אז לחוב כולו, לכן לא פקע השעבוד גם אחרי שלא קיים כבר אדם בר חיוב. וכך יש גם מקום לומר לענין חיוב מזונות אשה, לפי הדעה כי החיוב חל בשעת הנישואין למשך כל תקופת הנישואין, מפני שעילת החיוב היא מעשה הנישואין (או הקידושין, עיין בספר יד - רמ"ה בבא בתרא דף קכ"ו ע"ב), ומכיון שמעשה זה מחיל על הבעל חיוב מזונות לכל תקופת הנישואין בעתיד, משתעבדים ממילא נכסיו לחיוב המזונות הללו כולם.

אבל במזונות ילד, עילת החיוב מכח תקנת חכמים היא האבהות, ומכיון שהחיוב הוא מכח הוויית האבהות, הרי לכל זמן וזמן, עילת החיוב לאותו זמן היא הוויית האבהות אז. וכלל וכלל לא מסתבר להגדיר ולומר כי לידת הילד היא המולידה את החיוב, ועמה נתחייב האב ונשתעבדו נכסיו למזונות כל התקופה אשר אב חייב במזונות ילדו.

לפיכך הבקשה לעיקול להבטחת מזונות עתידיים נדחית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרב מנחם הגר – דיין

מצטרפים לדברי הרב הגר.

הרב שלמה תם – אב"ד הרב גדעון שריון – דיין

ניתן לפרסם בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ד' בתמוז התשפ"א (14/06/2021).

הרב גדעון שריון

הרב מנחם האגר

הרב שלמה תם – אב"ד

קובץ זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה